

Komáromi Öregdiák

A komáromi magyar gimnázium BARÁTI KÖRÉNEK 9. hírlevele

2006. december

III. évfolyam

4. szám

Márványtábla a diákok helytállása emlékének megörökítésére

**„Ebben a teremben 1956. október 25-én
gimnáziumunk diákjai bátor magatartásukkal
védték a magyar forradalmat.”**

Az 1957-es év végzős diákjai
Komárom, 2006. október 25.

Egyetlen kéz sem emelkedett a magasba

2006. október 28-ától a komáromi magyar gimnázium dísztermében emléktábla adja tudtul az utókor-nak, hogy 1956. október 25-én az iskola tanulói a párt-bizottság fenyegetései ellenére sem szavazták meg a magyar forradalmat elítélő nyilatkozatot.

Az emléktáblát a forradalom és szabadságharc öt-venedik évfordulója tiszteletére az akkori végzős osztályok ajándékozták az iskolának, s az iskola öregdiákjai jelenlétében felemelő ünnepség keretében avatták fel. Az ünnepi szónok dr. Németh Zsolt, a magyar országgyűlés külügyi bizottságának elnöke volt. Az ötven évvel ezelőtti történeteket az akkori tanárok közül Gáspár Tibor, a volt tanulók nevében pedig Oláh György idézte fel.

A történekről évtizedekig senki nem ejtett szót. Még olyanok is csupán az utóbbi időben szereztek tudomást róla, akiket évtizedek kötöttek közvetlenül ehhez az intézményhez. „Ez a tett valahogyan csöndben volt, illegalitásban maradt – mondta dr. Bastrnák Ferenc, az öregdiákok baráti körének elnöke az ünnepségen. – Pedig abban a zsarnoki rendszerben, amikor megszólalni sem volt szabad, csak *pártenge-déllyel*, akkor egy ilyen tett bizony történelmi tetteknek számított”.

Az emléktáblát dr. Németh Zsolt, mint vendég, Gáspár Tibor nyugalmazott tanár és Stégmár Dénes vállalkozó, az akkori végzős osztályok egyik tanulója leplezte le. Áldást mondott dr. Erdélyi Géza püspök, aki iskolánk volt tanulójaként szintén részt vett az ünnepségen. Az akkori XI. A és XI. B osztályok, valamint a pedagógiai iskola diákjai társszervezői is voltak a felemelő ünnepségnek. Stégmár Dénes egyik kezdeményezője volt a tábla elkészítésének, és jelentős részben anyagilag is támogatta azt.

„Az ünneplő öregdiákok azt szeretnék, ha ez a tábla irányadó pontja lenne a gimnáziumnak, amely a helytállás fontosságára emlékezteti a három és fél év-százados alma mater mindenkori diákjait, és az esetle-gesen csüggedő magyart arra figyelmezteti, hogy nem tagadhatjuk meg önmagunkat, emberségünket és ma-gyarságunkat akkor sem, ha akármilyen zsarnok ura-lom kényszerít is erre” – mondta dr. Bastrnák Ferenc nyugalmazott főorvos, az öregdiákok elnöke.

II. taggyűlésünk – ünnepel egybekötve

2006. október 28-án kettős céllal jöttek össze az öregdiákok a gimnáziumban. A Baráti Kör tagjainak második hivatalos összejövetele alkalmával emlékeztek 1956-ra s az iskola akkori diákjainak bátor helytállására. Elsőként **Andruskó Imre**, az iskola igazgatója köszöntötte a megjelenteket, közöttük külön köszöntötte az 1956/57-es évben végzett diákok jelenlévő csoportját, amelynek tagjai iskolánk azon diákjai közül valók, akikre mindig büszkéek lehetünk. A klasszikus mondás szerint lehet bárki bármilyen gazdag, a múltját nem képes visszavásárolni. Azok a diákok, akiket ma ünnepelünk – mondta az igazgató –, ötven évvel ezelőtt bebizonyították, hogy a múltjukat nem kellett visszavásárolni. Büszkén jöhetnek el ide ma ünnepelni, mert van mit ünnepelni. Mint mondta, nem természetes ez minden volt diákunkkal kapcsolatban, hiszen 1956-hoz olyan név is kötődik iskolánkból, akit kevésbé szoktunk emlegetni. Kevesen tudják, de sajnos volt olyan diákunk is – az 1928-ban érettségizett Alapy Gyula –, aki a Mindszenty-per bírója volt: ő ítélte el Mindszenty József hercegprímást.

De szerencsére az iskola diákjaira nem ez a jellemző, mondta az igazgató. 1956-hoz kapcsolható Cornides István neve is, akiről iskolánk legelőször nevezett el tantermet. Cornides István 1956-ban az ELTE Természettudományi Kara forradalmi bizottságának elnöke volt. Ezért több évre elhallgattatták, de később tudásának köszönhetően visszakért a magyar tudományos élet vérkeringésébe, és professzorként mehetett nyugdíjba. Egyike iskolánk azon volt diákjainak, akik nemcsak itt, hanem Magyarországon is helytálltak.

A találkozó ünnepi részét követően került sor a Baráti Kör második hivatalos tagösszejövetelére, amely nyitott volt minden jelenlévő számára. Itt előbb dr. Bastrnák Ferenc elnök tájékoztatta a tagokat a Baráti Kör tevékenységéről, majd Slančíkné Bognár Zsuzsa az egyesület anyagi helyzetéről, ezt követően az iskola éttermében közös ebéd keretében kötetlenül beszélgettünk az eddig végzett munkáról és az újabb tervekről.

A Baráti Kör tagjainak száma ennek a rendezvénynek a hatására is gyarapodott, reméljük, ezzel együtt tevékenységünk is tovább fog színesedni.

Gáspár Tibor történelmet és magyar irodalmat tanított az iskolában, s nemcsak az ötvenes években volt jelentős oszlopa iskolánknak, hanem a mai napig annak számít. Tanárként emlékezett ama nevezetes napra, amikor a diákok elutasították az eléjük terjesztett nyilatkozat megszavazását. Mondandóját most is szélesebb történelmi keretek közé foglalta, s beszámolója végén östörténetünk ismert legendáira utalva biztatta hallgatóságát, hogy csak hinni kell benne, s Csaba királyfi visszajön igazságot szolgáltatni a magyar nemzetnek.

Az 1956/57-es tanévben érettségizett XI. A és XI. B osztály tanulói közül Oláh György emlékezett vissza az eseményekre. Dolnák Erzsébet, aki az eredeti program szerint szólt volna, magas láza miatt sajnos nem tudott eljönni. Az iskola igazgatója elmondta: Oláh György matematikatanárként egész életében fontosnak tartotta a közösségépítést. Nemcsak matematikát tanított, hanem egészséges magyar öntudatra nevelte diákjait. Az iskola tanárai számára ma is nagyon fontos, hogy ne csak a szakmájukat műveljék, de próbáljanak mellette közösséget is építeni.

Végül az ünnepi rész befejezéseként az igazgató megköszönte az 56-os diákok képviselőinek, hogy az emléktáblát elkészítették, és az iskolának ajándékozták. Leleplezésére felkérte Gáspár Tibort, dr. Németh Zsoltot és a volt diákok nevében Stégmár Dénest, majd megkérte dr. Erdélyi Géza püspök urat, aki szintén jelen volt rendezvényünkön, áldja meg a táblát.

Az ünnepi délelőtt a Gimisz Színpad tagjainak műsorával kezdődött. A Spátay Adrianna tanárnő által összeállított műsor Illyés Gyula *Egy mondat a zsarnokságról* című verse köré épülve emlékezett az 1956-os budapesti eseményekre.

„Egy se bírta mondani, hogy éljen Eduárd.”

(Németh Zsolt ünnepi beszéde*)

Írhatta volna ezt Arany János az '56-os komáromi diákokról is. Azokra az egykori diákokra gondolok, akiket itt a komáromi magyar gimnázium dísztermében 1956 őszén egy órán át várakoztattak, hogy kézfeltétellel szavazzák meg a magyarországi felkelőket és forradalmárokat elítélő és az idegen megszállást, illetve a megszállók helyi csatlósait éltető nyilatkozatot. És egy se bírta mondani..., egy se bírta feltenni a kezét. Pontosabban: mindegyik bírta nem feltenni a kezét.

Ne higgyenek azoknak, akik azt mondják, hogy az ilyen esetek jelentéktelenek a történelem menetében! Többszörösen is igaztalan ezt mondani. Először is már az a tény, hogy jelenlegi ismereteink szerint közel száz különféle megmozdulás történt Magyarország határain kívül a forradalom időszakában, illetve ezt követően a szocialista terror legvéresebb tombolásának időszakában, az a tény, hogy közel száz megemlékezés volt a határon túl, önmagában véve óriási jelentőségű. Az, hogy a különböző országokban élő magyarság körében több mint száz olyan esemény történik egyszerre, amely azonos irányba mutat, az akkor is sokat nyomna a történelem mérlegében, ha közben nem folyna az anyaország egyik világtörténelmi jelentőségű élethalálharca. Hát még így! És valószínűleg még nem tudunk mindenről.

Másodszor meg azt kell mérlegelni, hogy a történelemben nem csak a még aznap elért eredmények mércéjével kell mérlegelni. Vannak erkölcsi mércék. Akkor is vannak, ha ezt egyes történetírók, illetve napjaink közvéleményének egyes formálói nyíltabban vagy kevésbé nyíltan tagadják. Vannak erkölcsi mércék. Nos, erkölcsi mércével mérve a határon túli események kiemelkedő jelentőségűek.

Ezek az események belül a szlovákiai magyarság megmozdulásai megkülönböztetett helyet foglalnak el. Mert gondoljunk csak bele! 1956-ban még alig volt egész tíz éve annak az időszaknak, amikor az emberektől megvonták alapvető jogait, elvették tulajdonukat, és elvitték őket szülőföldjükről csak azért, mert magyarok voltak. És senki nem ítélte el 1956-ig a világháború utáni népellenes cselekedeteket. Nem csak 1956-ig, de máig sem – eltekintve az egyetlen, de nekünk jelentős František Mikloškótól. Nos, ebben a helyzetben az anyaországgal szolidaritást vállalni irtózatossá kockázatos volt. Igaz, hogy a megtorlás kegyetlensége itt a Felvidéken messze elmaradt a magyarországi szörnyűségektől, de ezt senki nem tudhatta előre. Azt viszont tudhatta, ha máshonnan nem, a tíz évvel korábbi eseményekből, hogy mire képes a csehszlovák kommunista hatalom.

A komáromi diákokra és tanárookra hála Istennek nem várt ugyanaz a lángsr, mint annak idején a walesi bárdokra vagy éppen Mansfeld Péterre, Tóth Ilonára, Nagy Imrére Budapesten. De várhatott volna. Gondoljunk a tanárookra is, akik nem kényszerítették ki a diákokból a nyilatkozat megszavazását, vállalva a meghurcoltatást. Gáspár tanár úr itt van közülük, és talán mások is.

És még egy dolgot el kell mondanom, ami nem kizárólag a Felvidékre igaz, hanem az összes határon túli 56-ra. Amit tettek, azt lényegében száz százalékgig az anyaországért tették. Fel sem merült bennük, hogy saját sorsuk jobbra fordul attól a kockázattól, amelyet vállaltak. Azzal a kívül álló

***Ne nézz a múltba,
nézz csak a jövőbe,
s a múltat látod
jelen időbe'
amint föltámad
félszázad után is,
és talál méltó helyet,
látod, az utódok
lenyomják torkodon
a Köztársaság teret!***

N. G., Hite, 2006. okt.

számára már-már irracionális önfeláldozással vetették oda magukat, ami az anyák gyermekük iránti ragaszkodását jellemzi. Ők, Önök viselkedtek anyai ösztönrel, pedig a Duna túlsó partját hívják anyaországnak. /.../

Felemelő pillanat volt, amikor ez év szeptemberében az Országgház épületében a Kárpát-medencei Magyar Képviselők Fóruma kimondta, hogy a határon túli események integráns részét képezik az 56-os forradalom és szabadságharc történetének és így a magyar történelemnek. Ezt nem a magyar politikai élet egyik vagy másik oldala, hanem a magyar politikai elit együtt mondotta ki. Sajnos, ritkaság napjainkban, hogy valamiben egységet tudunk felmutatni. Hogy ebben mégis sikerült, az érzékelteti, hogy fontos hely illeti meg a határon túli magyarságot a magyar történelmi tudatban. Amikor ezt a nyilatkozatot elfogadtuk a magyar Országgyűlésben, akkor az olyan eseményekre gondoltunk, mint amilyenre most e falak között emlékezünk.

„Egy se bírta mondani, hogy éljen Eduárd.” Ez igaz volt 56 októberében itt, ebben a díszteremben, és igaz volt számos Csemadok-gyűlésen, ahol elutasították a központi Csemadok-nyilatkozatot. És igaz volt azokban a templomokban, ahol például a november 4-ei istentiszteleten vagy misén elénekelték a himnusz, amit akkoriban igazán szigorúan tiltottak. És sorolhatnám. De természetesen nem mindenütt volt ez így. Számos helyen aláírták a nyilatkozatot. Nagyon sokan voltak, akik szívükben együtt éreztek a szabadságért vérző Budapesttel, az anyaországgal, de nem mentek el olyan messze szolidaritásuk megvallásában, illetve a hatalmi kényszerrel szembeni ellenállásban. Amikor fejet hajtunk a legnagyobb kockázatot vállalók előtt, az semmiképpen nem marasztalja el azokat, akik nem mertek, vagy nem tudtak ilyen messzire menni. Különösen a kisebbségi léthelyzetben nagyon súlyosak ezek a dilemmák, és teljesen érthető, ha valaki nem a hősiesség, hanem a csendes építkezés útját választja. Persze, van egy nagyon fontos korlát. Addig hiteles ez a viselkedés, amíg valaki maga nem áll azok közé, akik rágalomazzák, szidalmazzák, sőt, tévőlegesen ellehetetlenítik a hőseket. Természetes és egészséges is, hogy egy közösségben a hősök kevesebben vannak, mint a nagy csendes tömeg, ugyanakkor a legnagyobb hamisítás azt mondani, hogy a hősök egy izolált kisebbség, amelynek semmi köze a tömeghez. Vérlázító, ha azt mondják, hogy Magyarországon

►►► „Egy se bírta mondani...”

a forradalom után kivégzett majdnem ötszáz ember csak alig ötszáz ezreléke az akkori Magyarország lakosságának. Elhangzanak független történészek szájából ilyen mondatok 56-ról. Azt mondják, hogy a forradalomban a társadalomnak csak egy töredéke vett részt. Úgy állítják be, mintha ez éppen úgy egy elszigetelt kisebbség lenne, mint azok, akik a megszállók oldalára álltak. Úgy állítják be, mintha két törpe minoritás közötti polgárháború dúlt volna Magyarországon, és nem forradalom és szabadságharc az idegen megszállók ellen. A mai miniszterelnök is mesterséges párhuzamot von az 50 évvel ezelőtti és a mai események között.

A hősök mindig kevesebben vannak, mint a tömeg, de nagyon fontosak a tömeg szempontjából. Annak, hogy milyen egy tömeg, semmi sem pontosabb mércéje, mint hogy vannak-e hősei, s milyenek azok a hősök. Mennyire szolidárisak ők egymással, és meddig tartanak ki? 56 nagy próbája volt ebből a szempontból a magyarságnak.

A komáromi diákok, Önök közül, hölgyeim és uraim, sokan kiállták a próbát. És Magyarország is kiállta a próbát. Külsőre vereséget szenvedtek, és hősiességüknek különösen Magyarországon hatalmas ára volt. Nemcsak a megtorlás, hanem az a szellemi mélyrepülés is, amely a Kádár-korszakban kezdődött. De az erkölcsi győzelem, amelyet az 56-osok arattak, sokkal-sokkal tartósabb lett a szovjetek helytartóinak tákolt reményeinél. Úgy, ahogy az öszövétségi írás szerint Isten haragja harmad-, negyedízig kíséri a bűnöst, de kegyelme ezredévig az igazakkal marad. Az 56-osok, magyarországiak és itteniek erkölcsi győzelme a magyarság nemzedékeit, amíg magyar a magyar, végigkíséri.

Tisztelt Hölgyeim és Uram!

Végül hadd mondjak valamit a máról is. Biztos van, akiben visszatetszést kelt ünnepen a máról beszélni, de ennél talán fontosabb, hogy őszinték legyünk egymáshoz, és hogyan lehetnék itt most hiteles, ha csak a múltról szólnék, amikor drámai események zajlanak a Kárpát-medencének azon a részén, amelyen én lakom, Magyarországon, Budapesten. Én drámai helyzetként élem meg azt, ami most zajlik Magyarországon. A hazugságot, a morális válsággal átszótt gazdasági válságot, ami igazából nem gyengeségek vagy gazdaságpolitikai hibák, hanem tudatos hazugságok és végiggyondolt rablások egész láncolatának következménye. Az a válság csúcsosodik ki, amely a határon túli magyaroknak akkor mutatta meg magát, amikor két évvel ezelőtt a népszavazás kampányában az állampolgárság kiterjesztésének kérdésben a legotrombább hazugságokkal vezették félre a magyarországi választópolgárokat. Ha úgy tetszik, Önök is kaptak akkor ezekből a hazugságokból. Akkor azt mondták, hogy ha a határon túliaknak állampolgárságuk lesz, Magyarország polgárainak elértéktelenedik a nyugdíjuk, fizetésük. Nem lett állampolgárság, de a nyugdíjak és a fizetések elér-

téktelenedtek. Akkor azt mondták, hogy ha a határon túliaknak állampolgárságuk lesz, összeomlik és fizetős lesz az egészségügyi ellátó rendszer. Nem lett állampolgárság, de akik akkor ezt mondták, azok teszik ma fizetőssé a valóban összeomlófélben lévő egészségügyet. Azt mondták, hogy ha megadjuk az állampolgárságot, elkezd majd nőni Magyarországon a munkanélküliség. Nem terjesztettük ki, és egyre nagyobb a munkanélküliek száma. Fortélyos félelem igazgatót, és a félelem bére az lett, amitől az emberek féltek. Hosszú-hosszú időkre meghatározza a nemzet sorsát, hogy az anyaországnak sikerül-e ebből a csapdából kikerülnie. Ez nem csak politikai kérdés, ez egész közös jövőnk kérdése. Mi, akik szeretjük hazánkat, ezért próbáljuk otthon megváltoztatni a közállapotokat. Vagyunk még, akiknek egyáltalán nem mindegy, hogyan tekintenek ránk a határnak ezen az oldalán élő magyarok, számunkra ez közérzeti kérdés. A közérzeti kérdés fontosabb a politikánál. Tudom, hogy ma is vannak, akik azt sugalmazzák, sőt harsogják minden erejükkel, hogy ítéljenek el minket, de azért megpróbáljuk kiszabadítani az országot abból az ínségből, amelybe mások keverik. 56-ban azt mondták, hogy aki a magyar forradalmat támogatja, az fasiszta. S amit ma mondanak azokról, akik velünk éreznek, sokszor nem nagyon különbözik ettől. Mindenki eldöntheti tapasztalata szerint. Én most csak kérni tudok Önöktől befejezésül. Kérni a szolidaritásukat, kérni, hogy újra vállaljanak közösséget az igaz ügygel, és talán, ha gondviselő teremtnék kegyelmi kedvében az van, akkor végre a haza fényre derül.

Kívánom, hogy ennek az iskolának a mai diákjai a mihamarabb fényre derült nemzet polgáraiként élhessenek itt a Kárpát-medencében. Ennek jegyében köszönöm megtisztelő meghívásukat, és kívánok szép ünnepet mindannyiuknak. Köszönöm szépen a figyelmet.

**A díszteremben 2006. október 28-án elhangzott beszéd szerkesztett változata.*

„A magyar vér oly nagy értéke Európának és a szabadságnak, hogy óvnunk kell minden cseppjét. /.../

Ahhoz, hogy ezt a történelmi leckét megértse a fülét betömő, szemét eltakaró nyugati társadalom, sok magyar vérnek kellett elhullnia – s ez a vérfolyam most már alvad az emlékezetben.

A magára maradt Európában csak úgy maradhatunk hívek Magyarországhoz, ha soha és sehol el nem áruljuk, amiért a magyar harcosok életüket adták, és soha, sehol – még közvetve sem igazoljuk a gyilkosokat.”

Albert Camus: *A magyarok vére* (Párizs, 1957. okt.)